

ՏՐԱԿՏ

ՕՐԱԳԻՐ

Դատարարական Դատարարական և Զեկարարական

ԵՐԵՎԱՆԻ ՏԵՐԻՒՆԻ, 1841 թ. 64

ԳՐԱԿԱՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՈՒՐԵՎԱՆԻ 12 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1841

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

5-8 ԳԵԼԵՆԴԵՐՆԵՐ:

Լուսավորի հոգաբարձու թեան (թիւ 1-ին) պաշտօնը խափանեալ ըլլալով՝ ինչպէս որ ծանուցինք անցած շաբթու, նոյն պաշտօնատարին բնակարանը վեհափառ Բարձրագոյն հրամանով թարգմանաւոր Լաւրաբարին շնորհեցաւ, որ հիմայ հոն կը բնակի :

Վեհափառ Բարձրագոյն թեան իր ձեռքով զրոյս տալով մը խրկեց Վերին Վեհափառ թեան Բարձրագոյն, աւելորդ եպարքոսութեան պաշտօնէն հրաժարելէն ետեւ որ ետքը . կը հաստատեն թէ ստանկ զրուած էր նամակը :

« Եւ զիտե՛սքու ըրած ծառայութիւններդ՝ թէ՛ « իմ հօրս և թէ՛ ինծի . ուստի առանձնանալու « հրաման տալովս քեզի՝ քու ծերայեցած հասակիդ « պատճառովը , իմ արքայական կամքս աս է՝ որ « քու ծերութեանդ օրերը հանգիստ անցունես , « ու ամենեւին հոգ մը չունենաս :

Բարձրագոյն փաշտօնէ հրաժարելուն (ղեկավար ըլլալուն) համար որոշեցաւ որ ամիսը 30 հազար զուգուշ տրուի անոր :

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

օր՝ Երեւն Վեհափառ թեանը ներկայացաւ , որ շատ սիրով ընդունեց դանի :

Բնագործարար կը կարծուի , որ շատ չեթար աս երեւելի անձին արժանաւոր պաշտօն մը կը տրուի :

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Ս . Պարզեքնէ՛յ՝ Գաղղիայի նոր գետապան , ասոր հասաւ հոս Գամբէ՛ն կոչուած շոգենաւով :

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

— Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

ԵԳԻՊՏՈՍ

Վեհափառ թեան 14 ԳԵԼԵՆԴԵՐՆԵՐ:

Եգիպտոսի գործերուն մէկ մասը զբաղած են Եգիպտոսի ճանապարհին մէջ աշխատելու , ջրանցքներ կը փորեն և թուրքեր կը շինեն Տէրապի մէջ : Մէկ երկաթէ ճամբայ մը սկսեցաւ , որ Եգիպտոսի Վարսէն մինչև Մահալէս պիտի հասնի . աս գործերը շատ մեծ աշխատութիւնով կը կատարեն :

Վեհափառ թեան պարսպապահ գործերը միշտ կաշխատին պատնէշներուն վրայ , Եգիպտոսի եկած թնդանութիւնները կը փորձեն . և ազգային պահապանները սկսեցին վերադառնալ իրենց ծառայութիւնները կատարելու՝ որոնք Բամպուկի պատճառով աղատութիւն կը վայելէին :

Ռուսաց պաշտօնը Մահալէս անուն , քանի մը օր կընէ , որ կորսուեցաւ Եգիպտոսի աշխատակ ըսած տեղին առջև . քաղաքին մէջ անանկ լուր տարածեցաւ , թէ Պէտէվիները սպաններ են բոլոր նաւատիրները և ճամբորդները : Ս . Վալիզօն Ռուսաց փոխանորդ հիւպատոսը՝ անոնք փնտրելու համար մարդիկներ խրկեց՝ որոնք ողջ առողջ գտան նաւատիրները և իրենք ճամբորդ ու նաւ նաւին մէջը գտնուած ստակները որ նաւապետը ազատորէր . հիմայ ուր ճամբորդ ևս մնաց որ նաւ մը մըտնալով ազատորէն են բոլոր մինչև ասոր անոնցմէ լուր մը չառնուեցաւ :

Ս . Ռոհան-Շապօ Գաղղիացուց գետապան

Բայց հաւանական է բազմամարդութեան համար ըրած կարծիքը , որ կըսէ թէ իրենք միլիոնէն աւելի չէ Պոնտօնովի ժողովուրդը , Զեկարար կղզիները երկու միլիոն , ու Վոլոզիան կղզիներունը՝ կէս միլիոն : Եւ ամենեւնի իրեն մէկ երկու մը սեպնով , Գաղղիայէն երեք անգամ մեծ , 20 միլիոն ժողովուրդի կը համարեն . որոնց կէսը՝ Հոլանտացուց հպատակ են , կամ ուղղակի՝ և կամ աս տէրութեանը կողմանէ ընտրուած իշխաններուն :

Հոլանտայի Զեկարարութիւն մէջ՝ զօրքերն ալ մէկ տեղ առնելով , 10,000 Լարոպացի , ու 30,000 սեպերի կան , որոնք ծառայութիւն կընեն : Զինամուկներն հոն բնակելու եկողները , անոնցմով՝ որ ատեն ատեն կուգան 2-300,000 հոգիի կը հասնին . որոնց 100,000 ը միայն Ղեմալայի մէջ կը բնակին : Եւ ինչպէս զբաղած են Ղեմալայի շաբարը և թէյը մշակելու . Սուլթանայի պղպեղը , Ռիպի արմաւենիներուն անտառները . կամայի և Պանքայի մէջ անագէ մետաղները , և Պորտօնով կղզիին ոսկիի մետաղները :

Եւ ինչպէս ինչպէս ինչպէս Բարձրագոյն Վերին Վեհափառ թեան փաշտօնը , որ քանի մը տեւեցէ՛ ի վեր աս մայրաքաղաքը հասած է , անցած հինգշաբթի

վայի մէջ 4 միլիոն ու կէս ժողովուրդ կար : Եւ թիւը կրկնապատիկ եղլցաւ քսանը հինգ տարւան մէջ , երբոր ընդարձակեցաւ բնիկ քաղաքակիցներուն տեղը , ու ծաղիկ հիւանդութիւնը դադարեցաւ , որ Ղեմալայի մէջ անանկ կոտորած կընէր՝ ինչպէս որ ժանտախտը Տաւկաստանի մէջ ու մաղձային կոչուած տեղը (սաֆօրսը հիւմայ) Եգիպտոսի մէջ :

Եգիպտոսի ընդհանուր օրէնքներուն վրայով ամենեւնի փոփոխութիւն մը չեղաւ 1839 ին . ամեն կըղզիի մէջ նաւահանգիստներ բացուեցաւ օտար նաւերը ընդունելու . միայն Սոլուքեան կղզիները երթալու հըրաման չունին օտարականները , Կառավարութիւնը ինքը կառնէ ան տեղէն ելած համեմները (պահարեղները) . ու ամիսին և աղի մենավաճառութիւնն ալ իր ձեռքն է :

() Կառավարներուն թող տըլաւ որ անոնց համար բացուած նաւահանգիստները մտնան , արգելք դնելով որ երկրին ներսի կողմերը չերթան : Իրենք միլիոնաց շինեց Ղեմալայ , Պաղատիայ , Սամարանկ ու Սուրապայա կղզիներուն մէջ , ու երկու տղատ նաւահան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

Հոլանտայի հատուածները ու բնագործարար ասանց աւելորդական ընկերութիւնը :

Վրոյսանք որ հասարակութիւնը կը հաճի Հոլանտացուց հատուածներունը՝ վրայօք համառօտ ծանօթութիւն մը ունենալ , որն որ հոս տեղս կը գտնենք՝ 1839 տարւան զգուշաւոր քննութիւններէն քաղելով , որ 1840 ին՝ ընդհանուր կառավարիչներուն տըլին :

Հոլանտայի հատուածներուն ժողովուրդեան ստոյգ թիւը միշտ անհաստատութեան մէջ կը մնայ . անանկ որ կառավարութիւնն ալ հաւանական կարծիքով կը հաշուէ աս թիւը : Ս . Պօտ ծովային պաշտօնատարը կը կարծէ , որ Ղեմալայի ժողովուրդը ուրիշ միլիոնի կը հասնի . բայց Եւրոպէ կղզիներունը շատ կը բնակուեն , հաստատուելով թէ՛ աս ժողովուրդը շատ առաջ պիտի երթայ երկրագործութեան ու ընկերութեան վերաբերեալ բարեկարգութիւններով : Սուլթանայի բնակչաց թիւը՝ որ հինգ վեց միլիոն կը հաշուէ , ճշմարիտ չերեւար

Հիւանդանալով Վահրէ՛ պարտաւորեցաւ շուտով հոսիջնալ . յետոյ Վ. օրնալին բաւած գորկէղը մըտնալով օղափոխութեան համար իրեք օր ցամաքէն հեռու կեցաւ , և երէկ չէ առջն օրը իրկվան հոռաբձաւ : Ս . Ռօհան վաղը կը մեկնի Մարտիտոն երթալու , և եկող ամսու 1 ին Միքսանդրիա պիտի դառնայ , ուր տեղ պիտի սպասէ մինչև որ դայ Ս . Պիլլինկ , որ Վաղը իայի տեղութեան կողմանէ Լազիպտոսի ընդհանուր հիւպատոս ընտրուած է :

Օրիենդալ կողմէ շոգեհաւը՝ չորս ձիու ուժ ունեցող փաթիլի երկաթի շոգեհաւ մը բերաւ , որն որ Իպրահիմ փաշան Լ՛նդղիայի մէջ շինեւ տրուաւ , և Նեղոս գետին մէջ պիտի բանեցընէ անիկա , իր ճամբորդութիւն ըրած ատենը :

Ճանտախտի դիպուած մը պատահեցաւ յունաց մէջ , և Նոյն օրը հիւանդը մեռաւ :

ՄԱԿԵՂՈՒՆԻՍ

Սէլանիք , 24 Հոկտեմբեր :

Լ՛մսուս առջն օրը հեղինակն կառավարութեանը կողմանէ փոքրիկ նաւ մը գալով բերաւ Ս . Սուլայի հեղինակաց հիւպատոսը Սէլանիքի : Լ՛նդղիայի դիպուած մը պատահեցաւ երբոր նաւը թնդանթ նետելով կը բարկէր քաղաքին պատնէշները . թնդանթին մէկը կրակ առնելով , երբոր կը լեցունէին զանի , վերցուց զինւորներէն մէկը ծովը նետեց բայց բարեբաղդութեամբ նաւուն պարաններուն վրայ իյնալով՝ շուտով ազատեցին աւնիկա , և իր բաղդակները ջախջախած ըլլալով ցամաքը հանեցին՝ ուր տեղ պէտք եղած դարմանները ընէլէն հոքը հարկ եղաւ բաղդակները կտրել . առ դործողութիւնը յաջողութեամբ կատարուեցաւ , և հիմայ դժբաղդ նաւաստին ըրտ օրէ աղէկալով վրայ է :

Վերջին շոգեհաւով Էրիֆ Լուսուֆ պէյը հոս կանչուեցաւ Սուհասթլուքեան պաշտօնէն , ու աւնոր տեղը Լ՛նդհէմ պէյը զրեցաւ՝ որ շատ խելացի և գործունեայ է . առ պաշտօնատարը 1820 ին Սէլանիքի միւսէլիմ էր . 1825 Վ. յորնի միւսէլիմ և ասկէց առաջ ալ Ֆիլիպէյի :

ԱՆԳՂԻՍ

Վ. օրնալի զուբսը ծնանէլէն հոտ շատ փոփոխութիւններ ըրաւ Լ՛նդղիայի կառավարութիւնը . մանաւանդ ծովային զօրաց պաշտօնատարներուն մէջ : Վասն ծովային փոխանորդ՝ ծովակալ իշխան անանեցան . քսաներկու երրորդ ծովակալ՝ փոխանորդ ծովակալի կարգէցան . ութսուն տեղակալ (միւլգիմ) հրամանատար եղան . նմանապէս ուրիշ պաշտօնատարներ ևս՝ ալ ասէլի բարձր աստիճաններու հասան :

Ճուռնալ տէ Տէպա ըստած դաղը իական օրադիրը հետեւեալ բաղդատութիւնը կընէ Լ՛նդղիայի և Վաղը իայի ծովային պաշտօնատարներուն :

- Լ՛նդղիայի տեղութիւնը ունի կրտս , 38 ծովակալ իշխան (խափտան փաշայ) : 51 փոխանորդ ծովակալի : 64 երրորդ ծովակալ (ըխալա պէյ) : 687 նաւապետ : 809 հրամանատար : 2822 տեղակալ հրամանատարի : 4471 Վաղը իայի տեղութիւնը ունի , 2 ծովակալ իշխան : 10 փոխանորդ ծովակալի : 20 երրորդ ծովակալի : 100 նաւապետ մեծ նաւերու : 200 նաւապետ փոքր նաւերու : 1100 տեղակալ :

1432 Յիշեալ օրադրութիւնը կրտս նաւ , թէ Վաղը իայի տեղութեան ծովային պաշտօնատարները ասկէց աւելի չեն կրնար ըլլալ . բայց Լ՛նդղիայի տեղութեանը շատ էվելի են կրտս , ինչպէս 456 ծովային գործակալներ ևս կան , որ մասադը կը կոչուին , որոնք չեն կրնար մեծ պաշտօնատար ըլլալ :

գիտտ Զօրանտայի արշակադադոսին հիւսիսային ու հարաւային կողմերը : Լ՛նդղիայի գործութեան յառաջագիմութիւնները , ինչպէս որ կը յուսար Վանդէն Պօք դուքսը , չէ թէ միայն իրօք տեսնուեցան , այլ նաեւ շատ աւելի եղաւ այս տարւան հունձը :

Զօրանտայի արհեստներուն կեդրոնը Պէլլիգա ըլլալով՝ երբոր անիկա զատ տեղութիւն եղաւ , շատ վախճան Զօրանտայի , թէ գուցէ ալ պիտի չի կրնան իրենց հաստատներուն ամեն պիտոյքը հոգալ , ու առաջի պէս ապրանք խրկել անոնց : Բայց Կուլիէլմոս ան , Զօրանտայի թագաւորը , առ դժուարութեանը առաջը առնելէն՝ ի զատ շատ օգուտ ալ ըրաւ Զօրանտայի գործատուներուն , որոնք կը հոգան հիմակ բոլոր ճիւղայի հարկաւոր եղած բամպակիլէն վաճառքները , որ Լ՛նդղիայի գուրս եղած գլխաւոր ապրանքներուն կարգը կը համարեն . Լ՛նդղիայի վաճառականութիւնն ալ տասը տարւան մէջ կրկնապատիկ էվելցաւ , առանց փնտ մը տալու ճիւղայի մէջը եղած գործատուներուն , ինչպէս որ պատահեցաւ Լ՛նդղիաստանի անդղիացոց : Ճիւղայի բնակիչները՝ թէպէտ ևս մեծի մասին Լ՛նդղիայէն է .

կամ վաճառքներէն իրենց լաթ կը շինեն , բայց այսու ամենայնիւ երկու միլիոնի վար տեսակ ու գինը ցած կը տաւ կը խրկէ միւս կողմէն : Զուխայ ու մեաքսիլէն կերպանները՝ որոնցմէ իշխանազուն մարդիկ ու քահանաները հանդերձ կը շինեն հանդիսաւոր օրերը հագնելու , շատ կը ծախեն առ տեղանքը :

Համին 1839 , Ճիւղա մտած ապրանքը 80 միլիոն ֆրանքի հասաւ . 45 միլիոնի Զօրանտայէն եկաւ , 13 ու կէս միլիոնի Լ՛նդղիայէն , 876,000 ֆրանքի Վաղը իայէն , 1,300,000 ֆր . Լ՛նդղիայէն և Էվէտէն . մէկ միլիոնի Լ՛նդղիայի Վիսիտալ Վահանգիներէն , ու մնացածը Լ՛նդղիայէն : Իսկ գուրս եղած ապրանքը՝ 136,800,000 ֆրանքի հասաւ . 100,820,000 ֆրանքի ապրանք Զօրանտայէն . 4,300,000 Վաղը իայ . 1,000,000 Էվէտ ու Վահանգի . 2,050,000 Վիսիտալ Վահանգիները , ու մնացածը Զօրանտայի գաւառները : Վաղը իայէն երբեք տեսակ են , բայց անոնց գինը մեծ գումարի կը հասնի . այսինքն՝

Խաչիլէ .	46,934,000 ֆր .	50,565,000 ֆր .
Էպար .	54,500,000 ,,	23,738,000 ,,

Բեդրոպուրկէն մինչև Մուքա մեծ երկաթէ ճամբայ մը պիտի բացուի՝ որու երկայնութիւնը 680 վերստի հասնելու է . առ ճանապարհին շինութիւնը շիջ դժուարութիւնով կը կատարուի , որովհետեւ գետինը ընդհանրապէս դաշտային է : Լ՛նդղի եղած դըրամադըլը 400 միլիոն արծաթ ուսպի է . երկու լեռնացի (որոնց մէկը վերակայու է Լ՛նդղիայէն մինչև Տրեզուա եղած երկաթէ ճամբային) հարկաւոր եղած դրամադըլին համար բաժինով ընկելութիւն մը հաստատած են , որու մէջ նաեւ գաղղիացի և անդղիացի բաժանորդներ ալ կան :

Ստակի շահը (ֆայիղը) Բեդրոպուրկի շատ վեր է , հարուրին 7 և 8 , ու 6 էն վար եղած չէ . իսկ Մուքայի մէջ 100 ին 9 ու նաեւ 10 . բայց առուտուրի մէջ խիստ հարկաւոր եղած ատենը հարուրին մինչև 12 կելայ :

Կըսէ թէ կայսերական հրովարտակ մը ուքազ հրատարակելով պիտի վճարէի , թէ ո՛վ որ այսուհետեւ սնանկանայ ու կարող չըլլայ իր տալիքին գոնէ հարուրին 400 հատուցանել , խաբէբայ սնանկ մը (միւհիլը) սեպելով՝ Վիսիտալ աքսորուելու է . ուր տեղ զինւորական գունդի մը մէջ պիտի գլրէի հասարակ զինւորութիւն ընելու :

Լ՛նդղի տարւան յունվարէն մինչև ապրիլ Մուքայի մէջ 100 երկու լի վաճառականներ սնանկացան՝ որոնց տալիքին գումարը հասաւ 80 միլիոն ուսպիլի . բարեբաղդութեամբ Վիսիտալ Վահանգի վերջին տոնավաճառը շատ յաջող ըլլալով , պատճառ եղաւ առ սնանկութիւնները վերջացուելու :

ԶՄԻՌՈՒՆԻՍ

12 Հոկտեմբեր :

Ուրախ սիրտով կարողանք հրատարակելու հետեւեալ շնորհակալութեան նամակը՝ որն որ Սարգսեան դպրատունին՝ քերականութեան առաջին դասարանին համար :

Իրինձ .	63,000,000 ,,	9,941,000 ,,
Լեզակ .	596,000 ,,	7,578,000 ,,
Լնդգ .	2,975,000 ,,	5,057,000 ,,

Լնդղի . Լնդգ . Սիսիակ 553,000 ,, 4,707,000 ,,

Լ՛նդղի ծնաններուն արժողութիւնը աղէկ մը իմացուելու համար՝ կարեւոր կը համարենք բաղդատութիւն մը գնել հոս , ուրիշ ազգաց ձեռքը եղած երկիրները կամ հատուածները գացած ապրանքներուն :

Լ՛նդղիէն Լնդղիաստա ֆրանքի իրենց հայրենի նու լ՛նդղիութեան երկիր 175,000,000 երկիրներէն են . ներքին մտած ապրանքը՝

	175,000,000 .	67,000,000 .
--	---------------	--------------

Լնդղի . երկիրները մտած ապրանքը տարին . . . 462,000,000 . 215,000,000 .

Վաղը իայ . հատուածները գացածը 1838 ին 75,000,000 65,000,000

Սպանիա . հատուածները րունը 1838 ին . . . 116,000,000 . 34,000,000

Փորգու կալի հատուած .

սուն աշակերտութիւնները խրկեցին Վիեննա Միժապատիւ Հանգրիւն արդարեւ Սարգսեան, անոր տօնախմբութիւնը շնորհաւորելու համար : Յիշեալ զմիւսները Վիշապի աշակերտները սիրտը անշուշտ անհամեմատ ուրախութեամբ պիտի լեցիւն : Իրեն նորատունկ պարտեզին երախայրի պտուղները ընդունելով, որն որ քիչ ատենին մէջը ասանկ յառաջադիմութեամբ կը ծաղկի : Այլ ցանկանք բոլոր սերտով ուրախ զի հայրենասիրութեան աս գովելի գործը նախանձաւորութեան բարի օրինակ մը ըլլայ մեր ազգին ուրիշ երեւելներուն մէջը :

Միժապատիւ Հանգրիւն արդարեւ Սարգսեան :

Վազասէր բարերար մեր,

Ի վիեննա :

Մեր սրտին խորին երախտագիտութիւնը՝ ձեր բոլոր ջնաշարժիկ բարերարութեանցը համար այնքան մեծ է, որ մենք անհարկն է մեզի բանիւ բերանոյ արժանապէս յայտնել մեր մտերիմ շնորհակալութիւնը : Ինչո՞ր համար հիմակ ձեր տօնախմբութեան բարեպաշտութեան, կը բաւականանանք միայն մեր հոգիին ջերմութեամբ ու ինքնաբերական բարեմակութիւնները անմեղուն ձայնիւ առաքել երկինքը . չենք երկայիւրամեակին, որ վերին Նախախնամութիւնը պիտի ընդունի մեր մտերիմ ուրախութիւնը . այլ ինչպէս որ անմեղ Վազասէր արդարեւ բարձրացաւ միջեւ երկինքը ու ընդունի եղաւ Վաստէր, որ այնպէս ալ մեր անկեղծ բարեմակութիւնը պիտի բարձրացուի ելլէ միջեւ ամբողջ Վիեննայի աւազանին . որ ինքն միայն զիտէ վարձատրել ըստ արժանւոյն մահաւորացունքուն բարեգործութիւնները :

Վնշուշտ որչափ երախտագիտութիւն ունինք մեր ծնողներուն, նայեալ ալ, ու կը համարձակինք բռնել ալ աւելի, կը պարտաւորինք ձեր ազգասէր խնամակալութեանցը . որով յատուկ զբաւատուն հաստատելով ու հարկաւոր եղած վարձատրանքներ ու վարձատրութիւններ՝ ձեր առատաձեւն տուրքով սահմանելով՝ մեր ամմէն կերպ բարեկրթութեանը և ուսմանցը հայրաբար խնամք կը տանիք : Հաւատով ըլլաք ուրեմն միժապատիւ

բարերար մեր, թէ ձեր միժարեւի անունը ու ազնիւ յիշատակը անջինջ զրոյում է մեր սրտին մէջը ու ազգէ ազգ պիտի յիշատակվի թէ Վիեննայ հայոց ազգիկները ձեր ջնաշարժիկ ազգասիրութեանը ու հայրական խնամոցը կը պարտաւորին իրենց բարեկրթութիւնը :

Բարեհաճեալք, ազաւթք, հայրենասէր Տէր, ընդունել զհաստատութիւն ակնածելի յարգանաց և երախտագիտութեան մեջոյ, որով մնամք հանապաղ,

Միժապատիւ ազնուութեան ձերում՝ Չմիւսնիւն 12 դեկտեմբերի 1841 :

Նուստ աղախիք .

Վազակերտութիւն ատաղձն գասուն

բարեկանութեան գարատան Սարգսեան :

— Միւսնայ ընկերութեան յառաջադիմութեանը ըստ կարի օգնելու համար, այս անգամ՝ միժապատիւ Միստր Վիլհելմ Բարեհաճեալ է տուր բաժին զընկերութեան . որուն ազգասիրութեան ու ուսումնասիրութեան անխնայ անշուշտ գովութեան արժանի է . ու կը յուսանք թէ նախանձաւորութեան բարի օրինակ կը ըլլայ ուրիշ ազգասէր Վիլհելմ մէջն ալ :

ԱՌՆԻՏՐԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Կ'աղագս, 6 Մ'աղ տեմբեր :

Կալեաղայի մէջ կարեւոր ծանուցում մը հրատարակեցաւ Պէնկալայի վաճառականութեանը վերայով՝ 1840-41 տարիներուն մէջ . ուսկից կիմացւի, թէ Չինմաղին հետ եղած պատերազմի պատճառով Պէնկալայի վաճառականութիւնը բնաւ ետ չի մնաց, այլ օր ըստ օրէ տուալ երթալով վրայ է : Իհա համառօտիւ կընշանակենք հոս՝ վերջին վեց տարեան մէջ Պէնկալայի մտած ու անկէց դուրս ելած ապրանքները :

Հետ մտած վաճառքը :

1835-36	73,956,080 ֆրանքի
1836-37	93,164,000 ”
1837-38	101,748,760 ”
1838-39	103,514,575 ”

Վաղը, հատուած .

ները դուրս հանել
ցին 1836 թն 83,000,000 ” 80,000,000

Սպանիացեաց հատուածները՝ 1838 թն . 156,000,000 ” 34,000,000

Փորթու . հատուածները 1836 . . 31,000,000 ” 9,000,000

Ղ'եալայի կղզին՝ 1839 136,000,000 ” 110,000,000

Վերիդայի մէջ
Հոլանտացեաց հատուածները 15,000,000 ” 15,000,000

Սպանիացեաց կողմ նաւերուն որչափ դոն բեռքները՝ ներս մտած և դուրս ելած ապրանքներուն վրայ հաշիւ ընելով կիմացուի :

Վրեւելան շնգկաստանի ընկերութեան երկրները եկած ապրանքները 1,050,000 դոն 224,000

Վնգիլայի կառավար .

1839-40	111,747,952 ”
1840-41	146,194,177 ”

Դուրս ելածները :

” ”	134,783,892 ”
” ”	167,593,552 ”
” ”	162,616,887 ”
” ”	162,002,012 ”
” ”	196,025,297 ”
” ”	209,223,245 ”

Վստնց էլ վերալուն սկզբնական պատճառը գրեթէ բոլոր մաքսերուն քիչնալն է . որոնք մէկ տուն շատ ըլլալով՝ չիտու քանի մը բերքերը Պէնկալայ չեն բերեր, և մասնաւորապէս շաքարը : Լոգեղի մը շակութեան յառաջանալը Վանդէսի ձորին մէջ, գրեթէ անհաւատալի է . աս ապրանքներին Վնգիլայի դաշտը 1830 թն հազիւ թէ քանի մը հազար խանդարի կը հասնէր . բայց կըսել թէ աս տարւանը 90,000 դոնի պիտի հասնի : Վնգիլայի առեւտրական մասը՝ շարունակ էլ վերալուն վրայ է Պէնկալայի մէջ . 1837-38, դեռ հարիւրին 46 էր . 1840-41, հարիւրին 63 եղաւ : Վնգիլայէն ետքը Չինմաղին կուգայ՝ առուտուրի կողմէն, թէ և աս երկրին մասը՝ որ 1837-38, հարիւրին 30 էր, բայց 1840-41, վար իջած ըլլայ, այսինքն՝ հարիւրին 16 : Վնգիլայէն ու Չինմաղին ետքը՝ Վաղը իս կընէ մեծ վաճառականութիւն Պէնկալայի մէջ . 1840-41, Վաղը իս կընէ Պէնկալայի դաշտը ապրանքները՝ 4,196,315 ֆր . հասան, ու Վաղը իս դաշտները՝ 11,217,057 : Սիպեալ Վահանգեան ալ Պէնկալայի հետ առուտուր կընէ, բայց ասոր մասը շատ քիչ է իր թէ հարիւրին 2-5, հոն խրկած ապրանքներով . ու անկէց Վերիդայի դաշտները՝ հարիւրին 2-9 կը ըլլան :

Վանթութիւն քանի մը երեւելի մարդկանց վրայով, որոնք զանազան բաներու բնական ներհանութիւն մը ունենին :

Յոհաննէս Սօլ՝ ազնուական սպանիացի, երբոր մէկուն բերնէն բուրդ բաւը կըլտէր՝ խնդն կիյնար կը մարէր . թէպէտ և իր հանգերը բուրդէ

րութեան երկրները . . . 6,373,000 ” 2,162,000

Վաղը իս : հատուածները՝ 1838 թն՝ 770,000 ” 421,000

Սպանիա . հատուածները՝ 1838 թն . . 1,044,000 ” 274,000

Ղ'եալայի կղզի . 1839 թն 246,000 ” 195,000

Բոլոր Հոլանտացեաց շնգկաստաններ, Ղ'եալային ալ մէկ տեղ առնելով՝ 1840 թն 272,000 ” 272,000

Հոլանտացեաց երկրները՝ Վերիդայի մէջ՝ 839 թն 140,000

Սիպեալ Ղ'եալայի կղզին՝ գրեթէ նոյն օգուտը կը բերէ Հոլանտայի առուտուրին և նաւարկութեանը, որչափ որ ընդարձակ երկիրը Վնգիլայէն, որ 100 միլիոն բնակիչներով Վնգիլայի առուտուրին և նաւարկութեանը օգուտ կունենայ : Լիւտու Վնգիլայի հետ առուտուրը՝ 147 միլիոն ֆրանքի կը հասնի . և Ղ'եալային Հոլանտ

ներուն՝ 1836 թն 24,000,000. 1,300,000

Ղ'եալայի կղզին՝ 1839 թն 80,000,000. 45,000,000

Վերիդ . Հոլանտացեաց հատուածները՝ 1839 թն . . 80,000,000. 7,000,000

Սոմալայի ու միւս կղզիներուն առեւտրական գործառնութիւնները՝ որ ըստ մեծի մասին ընկի քաղաքացիները կընեն, անհարկէ ստուգապէս հաշիւ ընել : Վաճառքներուն մէկ մասը՝ որ Ղ'եալայի մէջ կը ժողովրդին խրոպա տանելու համար, աս կղզիին առուտուրը շատ կէլիւցունեն :

Վրեւելան շնգկաստանի ընկերութեան երկրներէն
Իրենց հայրենիքը կը թան .

դուրս ելած ապրանքները հասան . 295,000,000 . ֆր . 80,000,000

Վնգիլ . կառավարութեան երկրներէն
Բէն դուրս հանել .

թն 562,000,000 ” 387,000,000

շինած էր: — Վրիսիպալոս փրկստիան չէր կրնար համբերել ու շատ կը նեղանար: Թէ որ մէկը իրեն բարեւ տար: — Լամոզ Վայրը չէր կրնար լըսել որ և իցէնուազարանի ձայն առանց սաստիկ նեղանալու: ասոր հակառակ չափազանց կուրախանար երբոր կըլէր որոտման ձայնը: — Պարոն անգամ մը լուսնի խաւարումը տեսնալով մարեցաւ: — Հոս լիսս կեսար՝ պատերազմասէր, փրկստիպ ու պատմաբան, աքաղաղին խօսիլը լսելու կըզոզար: — Մարիա Տէմէտիչի, Թէպէտ խիստ շատ կըսիրէր ամմեն տեսակ ծաղիկները, բայց վարդ մը տեսնելու ըլլար նէ՝ Թէն նկարված ըլլար ան, ջղային ցնցում մը կըզգար խիստ սաստիկ: — Լիւիսնի դուքսը կիշնար կրտսէր նապաստակ մը տեսածին պէս: — Սքալիճէր հաշակաւոր վարժապետը՝ Ջրային կոտիմ (սու Թէրէսի) տեսնար նէ, բոլոր մարմինը կըսկսէր զոզալ: — Լեւրիգոս գլխաւորայի Թագաւորը՝ չէր համարձակէր մինակ մնալ սենեակին մէջը Թէ որ կատու մը ըլլար հոն: ասանկ էր նաև Դոմէրկի դուքսը: — Վլատիսլաւ Բոլոնիայի Թագաւորը՝ երբոր խնձոր մը տեսնէր նէ անանկ սաստիկ կըվախնար, որ բոլոր իր ուժովը հեռու կըփախէր անկէ: — Վիքոն-Պրաք աստեղաբաշխը անշարժ կըմնար Թէ որ աղուէս մը կամ նապաստակ մը հանգիպէր իրեն: Լաբէրի գիւտունին մէկն ալ սաստիկ կըզոզար Թէ որ ձուկ մը դալցունէին իրեն: — Վարտոն խիստ կըբարկանար մէկ մարդու մը վրայ քանի որ կըտեսնար զանի: — Հովսէփ Սքալիճէր և Պետրոս Բանային չի կըցան երբէք կամ խմել: — Թէ որ Վէսնէին և Վրանչիկոսի քարաուղարին՝ խնձոր մը ցուցնէին, քիթէն չափազանց արիւն կը վազէր:

Լեւրիգոսի հրէաներուն մէջ երկպառակութիւն մը ծագեցաւ մօտերս: ասոնց մէկ մասը բաժնըւած է հիմակ մէկալէն: ու Լասք Վոլտովիդ անունով սեղանաւորը՝ որ աս բաժնըւողներուն գլխաւորը կըսեպէր ու մինակ Մովսէսի հինգ զրքին կըհաւատայ, գլխովին բաժնըւած է միւս հրէաներէն, որոնք Թալմուտին ալ նոյն յարգը կուտան:

տայի հետ 146 միլիոնի:

Ներկաստանի ու Լեւրիգոսի մէջ եղած նաւարկութիւնը՝ 214,000 դոն բնու կըլրէ: Նաւայի և Լուսնայի մէջ՝ միայն 1839, 195,000 դոնի հասաւ: ու 1840 ինչեւն 200,000:

Լսոր պատճառը ան է որ՝ քաղաքական ու առեւտրական կառավարութիւնը միացուցեր են մէկմէկու հետ: քաղաքական կառավարութեամբ՝ Լուսնայիք հարկ առնելու տեղը կաշխատողներն այն կողմերու բնակիչները, ու աղէկ պաշտպանութիւն կընեն անոնց: առեւտրական կառավարութեամբ՝ ընդհանուր ընկերութիւն մը հաստատած են յատկապէս վաճառականութեան համար:

(մնացորդը հետեւեալ թիւով:)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ
ՏԱՃԿԱՍՏԱՆ

Օմիւնիա, 12 Վեկտեմբեր:

Լեւրոպայի ձախորդ լուրերուն վրայ տեղւոյ ապրանքային գիները հասարակօրէն թուլցան: ու Թէպէտ և քիչ շատ գործաւնութիւններ եղան աս շաբաթ: բայց գրեթէ բոլորը ցած գիներով: որոնց վրայ համառօտաբար ծանօթութիւններ կուտանք աստանոր:

Բամպակ: Թուլ է ու գիները իջան, Լեւրոպայի անյաջող լուրերուն վրայ: ուր տեղ բաւական ապրանք տեփօղթօ կայ: Լս տարւան նոյեմբեր ամսու վերջին 38,688 պալեա բամպակ կայ եղեր Մարտիլ և 1840 ին միայն 17,226 պալեա կար, ու 1839 ին 13,506 պալեա: աս պատճառի հիմնովին գիները բարձրաւորուց չի կայ: Լս տեղ քիչ մը բամպակ ծախվեցաւ աս շաբաթ հետեւեալ թիւերով:

Սոյուճա	230	դոլար
Քրքաղաճ	225	“
Ղասապա ծեծած	230	“
Ֆրսոն	220	“

Մետաքս: Լեւրոպայի մէջ է, ու գնոյ առնող քիչ կայ: Պրոսպայի ապրանքը 255-270 դոլար է Թէպէտ ըստ տեսակին: Պարեմաւոյնին՝ 125-127 դոլար է օխտն:

Լեփօն: Լս շաբաթ երկու հարուստ սեփէթի չափ ծախվեցաւ: Թէպէտ և գինը ծածուկ կը պահեն, բայց ըստ հասարակ կարծեաց 70 դոլար է չէքին:

Տորոն: Վիչ մը Թուլ է: Պախըրու ապրանքին գինը 245-248 ըստ տեսակին: Վարամանինը ու Կեօրտէսինը՝ 230-240 դոլար է խանթարը: շատ ապրանք չի կայ քաղաքիս մէջը:

Սուսամ: Թուլ է ու Լեւրոպայի համար ծախու առնող քիչ կայ: որովհետեւ արդէն գրեթէ բոլոր վաճառականները գործքերնին կատարեցին: աս օրվան արժողութիւնը 52-53 դոլար է քիչ տեղը աւանդելու պայմանով: նաւը բեռնաւորելու ծախքը գնոյ առնողին վրայ:

Բուրդ: Մեծ անշարժութեան մէջ է, ու բաւական ապրանք կայ քաղաքիս մէջը: աս օրվան արժողութիւնը 178-190 դոլար է խանթարը ըստ տեսակին: կը հաստատեն Թէ մէկ մաս հազար խանթարի չափ ծախվեցաւ աս շաբաթ 177 դոլար է:

Ղէհրի: Միշտ Թուլ է ու գիններուն նոր փոփոխութիւն չեղաւ մեր վերջի առեւտրական ծանօթութիւններէն ետքը:

Վիթրէ: Պուլտուրի ապրանք տասը հազար օխտի չափ կայ քաղաքիս մէջը: չի բանված քիթրէն ըստ տեսակին 13-23 դոլար է օխտն կածէ:

Եղան մորթ: Վիչ մը Թուլ է: Կեսարիայի լաւ մորթը 6 ծախվեցաւ օխտն: շատ ապրանք չի կայ:

Մեղրամոմ: Վիչ ապրանք կուգայ դուրսերէն: չի բանված ապրանքը ըստ տեսակին 880-910: բանվածը՝ 925 դոլար է խանթարը:

Փալամուտ: Մի և նոյն վիճակի մէջ է, ինչպէս որ գրած ենք մեր ետքի առեւտրական լուրերուն մէջը:

Չամիչ: Վիչ մը կուգէ: Չէշմէի կարմիր չա-

միչը 48-50 դոլար է կածէ: Ուրլայինը՝ 60: Վաւրապուրունինը՝ 80 դոլար է խանթարը: Սեւ չամիչը տեղւոյս 20-22 դոլար է:

Տորեն: Չուղիլի ու աս օրվան գինը՝ 19-25 դոլար է ըստ տեսակին: Կոստանդնուպոլսոյ քիւլէն: զարին 10-11 դոլար է: Վիտնալ պէտք է որ Թագաւորական հրաման եղաւ, որ այսուհետեւ Պոլսոյ քիւլէն պիտի գործածուի հոս ալ:

ՓՈՒՆԵՆԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊՕԼԻՍ

9 Վեկտեմբեր:

Լօնտա	113 1/2 - 112 1/2
()տէսա	153
Լիւփրնօ	475-472
Վեննա	472-470
Սթրաստ	178 1/2 - 177

ՐԱՐԻՈՒՆԵՐ

12 Վեկտեմբեր:

Լօնտա	113
Մարսիլիա	177
Սթրաստ	460-464
Կոստանդնուպոլիս	1/2 - 1/2 հարուրին

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Պարոն Պօղոս Թաթեկեան հայազգի պատկերասէր պատիւ կը համարէ անձին ծանուցանել հասարակութեանը, որ Թաթեկեան գինով կը նկարագրէ մարդու: Էնդոնազիրը և ուրիշ պատկերներ, Թէ մեխատուր և Թէ Եղով: Իր խանութը Հոնանց հիւպատոսարանին մօտն է:

ԱՐԴԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ. Եւ Օրագիրը

շաբաթը անգամ մը կը ելլայ:

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 դոլար է: Կանխիկ, ուղղութեամբ կրնայ ստորագրվել:

Իզմիր՝ օրագրութեան տպարանը:

Պօլիս՝ Վեղի խանը Իզմիրցի Սաւալանեան Վաթիթ աղային գրատունը:

Պուրսա՝ Վապուքեան Սաթեփեան ու Վրիգոր աղայից մաղաղան:

Լեւրոպայի քաղաքի Լեւրոպայի Կարապետ աղային մաղաղան:

Հոպպէ՝ (Լաֆա) մեծապատիւ: Սուրատ աղային գրատունը:

Թրեստ՝ Լեւրոպայի Վրիգոր աղային գրատունը:

Լիւրդու՝ (Վապուքեանեան աղայ Սաթեփեան մաղաղան):

Լիւր՝ Վարեկեանց հարութիւն աղային մաղաղան:

Տիարպէթի՝ Պարոն Վաթիթեան մաղաղան:

Լաշ՝ Պրոքթեան աղայ եղբարց մաղաղան:

Պաղատա՝ Լեւրոպայի առաջին Թարգման աղայ խանի տունը:

Վապուքէ՝ Լեւրոպայի Կաղարեանց հարութիւն աղային վաճառատունը:

Պոմպա՝ յարգի պարոնաց Լեւրոպայի որդւոց և ընկերաց վաճառատունը:

Սինկափոր ու Պաղալիա՝ յարգի պարոնաց Սեթ և եղբարց գրատունը: